

МЪРИ ЛЕЙНСТЪР КЛЮЧОВА ДУПКА

Превод от английски: [Неизвестен], 1981

chitanka.info

Разказват, че един учен-психолог се заел да провери доколко са интелигентни шимпанзетата. Завел едно шимпанзе в стая, напълнена с играчки, излязъл, затворил вратата и се опитал да види какво прави в това време шимпанзето. Погледнал в дупката на ключалката и там видял да блести съвсем близо любопитно кафяво око. Шимпанзето се мъчело да види през дупката на ключалката също какво прави в това време психологът.

Когато доведоха Ляп в базата на кратера Тихо и в шлюзовата секция включиха гравитационното устройство, той съвсем се смачка. По начало си беше някакво невъзможно същество. Сякаш представляваше само огромни очища, тънки ръчички и крачета, беше съвсем невръстен и съвсем не му трябваше въздух, за да диша. Пленника връчиха на Уордън. Така за първи път той видя безсилната топчица разрошена козина, а сред нея и пълните с ужас очи.

— Да не сте се побъркали? — разгневено запита Уордън. — Нима трябваше да го вмъкнете направо тук? Бихте ли напъхали при нас земно дете, след като силата на тежестта, с която е свикнало, е осем пъти по-голяма? Отворете бързо!

И той се втурна в „детската“ стая, подготвена предварително за някой като Ляп. В единия край на „детската“ беше направена съвсем точна имитация на лунна жилищна пещера. В другия край — на училищна стая, съвсем подобна на съществуващите на Земята. Под „детската“ гравитаторите не се включваха, за да може лунният жител да запазва естественото си тегло.

Гравитаторите поддържаха навсякъде по базата обикновената сила на тежестта. В противен случай хората щяха да страдат постоянно от морска болест. Ляп беше внесен веднага в секция, приспособена за земни жители, и поради това той дори нямаше сила да вдигне слабата си мъхната лапичка.

Но в „детската“ стая всичко се промени. Уордън сложи това „подхвърлено дете“ на пода. Самият той не се чувствуваше както трябва, защото тук той тежеше само двадесет фунта вместо обикновените сто и шестдесет. Беше принуден да се накланя и олюлява, както всеки човек на Луната, когато гравитаторите не го подпомагат при пазенето на равновесие.

В замяна на това за Ляп тук гравитацията беше нормална. Той се озърна и внезапно като стрела се метна през цялата стая към предварително подготвената пещеричка. Тя беше направена както трябва и точно като истинска. Тук имаше камъни, издялани като глупашките калпаци с височина пет фута, намирани винаги в заселищата на Ляповото племе. Имаше и подвижен камък, приличен на яйце, върху подставка от подредени в стълбче плоски плочки. Освен това и камъни, заострени точно като наконечници на копия и закрепени с верижки за пода — какво ли не би могло да хрумне на Ляп...

Именно към тях, толкова познати и привични, се хвърли Ляп. Изкатери се на една от техните пирамидки и като се добра до самия ѝ връх, се впи в нея с ръце и крака. След това замря. Уордън го наблюдаваше. Дълго време Ляп не шавна, но изглеждаше, че внимателно разглежда всичко наоколо, което можеше да се види, без да си мръдне очите, застинали също като него.

Внезапно изви главата си. Разгледа какво още има наоколо. След това мръдна за трети път и впери в Уордън странно упорития си и втренчен поглед — не можеше да се разбере дали страх, или молба имаше в този поглед.

— Хъм... ето значи за какво са тези камъни — каза Уордън. — Това е нещо като постилка, или гнездо, или легло, така ли? Аз съм твоята гледачка, приятелю. Лоша игра започваме ние с тебе, но няма какво да се прави.

Знаеше, че Ляп няма да го разбере, но въпреки това разговаряше с него, както се разговаря с куче или с бебе. В това няма смисъл, обаче е необходимо.

— Ние ще направим от теб предател на своите събрата — продължи мрачно Уордън. — Тази работа не ми харесва, но без това не може. Поради това ще бъда с теб добър и ласкав, защото в противен случай нашият замисъл няма да се получи. Виж, ако бих те убил, това би било наистина едно добро дело... но това не мога да направя, наистина не ми е по силите.

Ляп продължаваше да не мърда и да не сваля от Уордън немигащите си очи. Малко, съвсем малко той приличаше на земна майmunка. Външно изглеждаше съвсем невъзможно същество, но въпреки това трогателно.

— Детската стая е твоя, Ляп — с горест каза Уордън. — Чувствавай се като у дома си!

Излезе и затвори след себе си вратата. След това огледа телевизионните екрани, чрез които от четири различни точки можеше да се следи какво става в детската стая. Ляп доста дълго не мръдна. След това се спусна на пода. Този път той дори не погледна по посока на пещерката.

Премина любопитно в онзи край на детската стая, където бяха събрани предмети от човешкия бит. Огледа всяка дреболия с несъразмерно големите си кротки очи. Опипа всяка дреболия с мъничките си лапички, приличащи неправдоподобно на човешки ръце. Към всичко това обаче се докосваше леко и внимателно. Огледа всичко, но не премести нищо от мястото му.

След това забързано се върна при своята пирамидка, изкатери се на върха ѝ, отново я обхвана с крака и ръце, премига няколко пъти и сякаш задряма. Просто замръзна неподвижно със затворени очи; на Уордън най-сетне му доскуча да го наблюдава и си тръгна.

Цялата тази глупава история го ядосваше. Първите хора, които трябваше да кацнат на Луната, знаеха: Луната е мъртъв свят. Астрономите го твърдяха от сто години и първите две експедиции, които достигнаха Луната, не откриха нищо противоречащо на тази общоприета теория.

Един от участниците в третата експедиция обаче забеляза сред стръмно издигащите се към небето лунни скали някакво движение и стреля — така беше открито племето на Ляп. Разбира се, никой дори не можеше да си въобрази, че там, където няма нито въздух, нито вода, е възможен някакъв живот. И въпреки всичко това без въздух и без вода съплеменниците на Ляп съществуваха.

Трупът на първото убито на Луната същество беше доставен на Земята и тогава биолозите възнегодуваха. Те имаха в ръцете си екземпляр който можеха да разрежат и изучават, а въпреки това те твърдяха, че на света не съществува такова същество, а и не може да съществува. Поради това и в четвъртата, и в петата, и в шестата експедиция ходеха усърдно на лов за роднините на Ляп и убиваха нови екземпляри в името на научния прогрес.

Двама ловци от шестата експедиция загинаха и техните скафандри се оказаха пробити — изглежда, с някакво оръжие. От

седмата експедиция не остана жив нито един човек. Очевидно на сродниците на Ляп съвсем не беше се харесало, че са подложени на отстрел заради нуждите на земните учени.

Най-накрая пристигна с четири кораба десетата експедиция, основа база в кратера на Тихо и едва тогава хората повярваха, че все пак е възможно да кацнеш на Луната, без да оставиш главата си тук. В базата обаче всички бяха неспокойни, както в обсадена крепост.

Уордън доложи на Земята: група, пътуваща с всъдеход, залови невръстен лунен жител и го достави в базата Тихо. Малкото се намира в подготвеното предварително помещение. То е цяло и невредимо. Съдейки по всичко, въздухът, пригоден за хората, не му е нужен, но и не му пречи. Това същество е дейно, подвижно, явно любопитно и без съмнение доста смислено.

До този момент не сме успели да разгадаем с какво то се храни (ако то въобще се нуждае от храна), макар че то, както и другите отстреляни преди екземпляри, има уста и в нея заострени израстъци — възможно някакво подобие на зъби. Разбира се, ще докладваме своевременно за всички по-нататъшни събития. Сега сме дали възможност на Ляп да посвикне с обстановката.

Като свърши доклада си, Уордън се настани в стаята за почивка, погледна мрачно своите учени колеги и макар на телевизионния екран да течеше директно предаване от Земята, се опита да се съсредоточи. Не му харесваше тази работа, съвсем не му харесваше, но какво да се прави — трябваше. Ляп трябваше да се опитоми. Трябваше да му се внуши, че и той също е човек — за да могат хората да разберат как могат да бъдат изтребени неговите съплеменници.

Отдавна на Земята бяха констатирани, че котенце, отгледано заедно с кученца, смята себе си за куче и дори патиците, отгледани в къщи, се чувствуват по-добре сред хората, отколкото сред други патици. Някои говорещи птици, които са изключително съобразителни, явно започват да се смятат за хора и се държат и съответно на това. Ако такива черти се изградят и у Ляп, той ще предаде своите съплеменници и ще свърши голяма работа на хората. Това е просто необходимо!

Луната е необходима на хората, необходима е и това е. На Луната силата на тежестта е шест пъти по-малка от земната. Товарните ракети летят от Земята до Луната и обратно, но още не е построен кораб,

който да може да носи достатъчно гориво за полет до Марс или до Венера, ако предварително ще трябва да се откъсне от Земята.

А виж, ако на Луната се създаде склад за гориво, всичко ще стане съвсем просто. Шест цистерни с гориво тук ще тежат колкото една на Земята. И тежестта на самия кораб тук ще бъде шест пъти по-малка. Това означава, че ракетата ще може да излита от Земята, имайки на борда си десет цистерни, да се дозареди на Луната и след това да се понесе по-нататък, отнасяйки със себе си двеста цистерни, а може би и повече.

Ако създадяха станция за зареждане на Луната, хората биха съумели да завоюват цялата Слънчева система. Без Луната човечеството щеше да си остане приковано към Земята. Луната е необходима на хората!

Пречка за това бяха съплеменниците на Ляп. Целият човешки опит показваше, че в условията на Луната — липсата на въздух, пустиня, в която чудовищната горещина се сменяше от също такъв чудовищен студ — не е възможен никакъв живот. Обаче живот съществуваше дори и тук. Съплеменниците на Ляп просто не дишаха кислород. Очевидно той влизаше в състава на тяхната храна — съчетание на някакви минерали, а след това се съединяваше с други минерали в техния организъм и ги снабдява с топлина и енергия.

Калмарите и останалите главоноги изглеждат на хората странни същества, защото в кръвта им присъствува не желязо, а мед, а ето че в кръвта на Ляп и на неговото племе очевидно ролята на желязото или на медта играят някакви сложни въглеродни съединения. Тези същества очевидно в някаква степен бяха разумни. Те използват оръдия, дялат камъни и дълги, остри като игли кристали им служат за метално оръжие.

Ясно е, че при тях металът не е в обращение, тъй като без огън той няма на какво да се топи. А откъде би могъл да се вземе огън там, където няма въздух? Но нали в древността е имало търсеци умове, разсъждаваше Уордън, които са топели метали и запалвали дърво с помощта на огледала, фокусиращи слънчевите лъчи. Ако съплеменниците на Ляп биха съумели да изработят огледала, вдлъбнати като огледалата на земните телескопи, и на повърхността на Луната, която не закриват нито въздух, нито облаци от Слънцето, те биха могли да получат и метали. Внезапно Уордън се почувствува не

както трябва. Стори му се, че е доловил някакво внезапно движение и той рязко се обърна. Но върху екрана видя само предаването от Земята, в което някакъв комик подскачаше с глупашки калпак на главата си. Всички се бяха вгледали в екрана.

В този момент комикът изцяло бе покрит със сапунена пяна и зрителите в телевизионното студио на двеста и тридесет хиляди мили оттук се разсмяха и заръкопляскаха на това изискано остроумие. В лунната база на кратера Тихо кой знае защо тази сцена не се прие като много забавна.

Уордън стана и се поразкърши. Тръгна да провери отново на екраните какво става в детската стая. Ляп висеше все така неподвижно върху нелепата каменна пирамидка. Очите му бяха затворени. Една жалка мъхната топчица, която бяха откраднали от безвъздушните лунни пустини, за да я превърнат в предател на своето племе.

Уордън се прибра и си легна. Преди обаче да заспи, си помисли, че може би не всичко е загубено за Ляп. На никого не е известно каква обмяна на веществата има той. Никой няма и понятие с какво се храни. Напълно е възможно да умре от глад. Това за него би било просто щастие. Но прякото задължение на Уордън беше да не допусне това.

Сродниците на Ляп воюваха с хората (на Луната те бяха станали необикновено бързоходни). От процепите в скалите, иззад разхвърляните навсякъде неизброими скали малки мъхнати същества следяха всъдеходите, напускащи базата. В безвъздушното пространство проблясваха остри като игли камъни — техните метателни снаряди. Те се разтрошаваха в бронята на всъдеходите, в техните бордове, но се случваше да се заклинят в гъсениците им или дори да откъснат някое звено от тях и тогава всъдеходът спираше. Налагаше се някой да излезе вън, да извади каменния клин и да поправи прекъснатото звено. Тогава към него се понасяше град от заострени камъни.

Каменната игла, летяща със скорост сто фута в секунда, на Луната нанася не по-малко жесток удар, отколкото на Земята, а при това лети и по-надалеч. Пробива скафандрите и хората умират. Наложил се гъсениците на всъдеходите да бъдат укрепени с броня, а за ремонтните работи вече се подготвят специални скафандри от изключително здрави стоманени пластинки.

С ракетните си кораби хората достигнаха до Луната, но се оказа, че са принудени там да се обличат в брони като средновековни рицари! Води се война. Необходим е предател. И за ролята на предател е избран Ляп.

Когато Уордън отново влезе в детската стая — дните и нощите на Луната продължават по две седмици, но в базата хората не се съобразяваха с това, — Ляп се метна на своята пирамидка и се прилепи към върха ѝ. Преди това, кой знае защо, се въртеше около каменното яйце. То все още се поклащаше върху плоската си подставка. А Ляп се притисна с всички сили към върха на пирамидката, сякаш мъчейки се да се слее с нея в едно, и не сваляше поглед от Уордън.

— Не знам дали ние ще постигнем нещо — не принудено заговори Уордън. — Може би ако те докосна, ти ще налетиш да се биеш. Все пак нека опитаме.

Той протегна ръка. Мъхестата топчица — нито топла и нито студена, а със същата температура като въздуха на базата — се съпротивяваше отчаяно. Но Ляп беше все още съвсем невръстен. Уордън го отлепи от пирамидката и го пренесе в другия край на детската стая — тук имаше чин и черна дъска и всичко, каквото се полага в един учебен клас. Ляп се сви на топка, гледайки изплашено.

— Подлец съм аз, че се държа добре с тебе — каза Уордън. — На, ето ти играчка.

Ляп зашава в ръцете му. Често, често запремигва. Уордън го пусна на пода и нави пружината на малката механична играчка. Тя тръгна по пода. Ляп се загледа в нея внимателно. А когато пружината се разви и играчката спря, погледна към Уордън. Уордън отново нави играчката. И отново Ляп се изпълни с внимание. Когато пружината отново се разви, малката му лапичка, така приличаща на човешка ръка, се протегна към играчката.

Изненадващо внимателно и проверяващо Ляп опита да завърти ключа. Силите му не бяха достатъчни за това. Само след миг той вече скачаше през цялата стая към своята пещерка. Главичката на ключа представляваше метален пръстен. Ляп надяна пръстена върху острието на един метателен камък и започна да върти с негова помощ ключа. След като по този начин нави пружината, той постави играчката на пода и се загледа в нейното движение. Уордън просто остана с отворена уста от изненада.

— Гледай го ти умника! — каза с неприязън той. — Това вече наистина е беда, Ляп. Ти разбираш какво нещо е лост. Съобразяваш не по-лошо от осемгодишно дете. Лоша ти е работата, приятелю!

Когато дойде време за поредната емисия, той доложи за всичко това на Земята. Ляп може да бъде обучаван. Достатъчно му е само веднъж, най-много два пъти да види кое как се прави и той може да го повтори абсолютно точно.

— Освен това — колкото може по-безстрастно прибави Уордън — той повече не се страхува от мен. Разбира, че искам да сме в приятелски отношения. Когато го носех на ръце, аз разговарях с него. Той усещаше гласа ми по трептенето на гръдния кош, както по резонатор. А преди да изляза отново, го взех на ръце и му заговорих. Той погледа мърдането на устните ми и притисна лапичката си към гърдите ми, за да усети трептенията отново. Поставих лапичката му на гърлото си. Там трептенето се долавя по-лесно. Той целия се изпълни с внимание. Не зная как ще оцените неговата съобразителност, но той е по-умен от нашите деца.

След това още по-безстрастно Уордън завърши:

— Крайно съм озадачен. За сведение съвсем не ми харесва идеята този вид да бъде изтребен. Те имат оръдия и са разумни. Смятам, че трябва да се опитаме да влезем някак си с тях в преговори... да се опитаме да завържем с тях приятелство. Не би трябвало повече да ги убиваме заради анатомични изследвания.

Предавателят мълча около секунда и половина, които бяха необходими, за да може гласът на Уордън да достигне до Земята, и още секунда и половина, докато до него достигне отговорът. И ето че той най-сетне чу бодрия глас на онзи, който поддържаше връзката:

— Много добре, мистър Уордън! Чуваемостта беше прекрасна!

Уордън вдигна рамене. Лунната база в кратера Тихо беше строго официално учреждение. Всички, които работеха на Луната, естествено, бяха специалисти с висока квалификация и при това политиците съвсем не биха искали да подлагат техния драгоценен живот на опасност, но... на Земята работите на Бюрото за космически изследвания се управляваха от хора, които държаха на своите постове и заплати. Уордън можеше само да съчувствува на Ляп и на всички негови роднини.

Предишния път, когато отиваше на урок в детската стая, Уордън взе със себе си празна тенекиена кутия от кафе. Започна да говори в нея като в рупор и показа на Ляп, че на дъното ѝ се предават същите трептения, каквито Ляп беше почувствувал върху гърлото на Уордън. Ляп усърдно започна да прави опит след опит. В резултат на това направи самостоятелно едно откритие: за да се доловят трептенията, необходимо е тенекиената кутия да се насочи по посока на човека.

Настроението на Уордън съвсем спадна. И защо Ляп пък трябваше да бъде чак толкова разсъдлив? На следващия урок обаче той даде на Ляп обръч, върху който беше опъната изключително тънка метална ципа. Ляп мигом съобрази кое какво е.

По време на поредния си доклад до Земята Уордън вече беше истински ядосан.

— Разбира се, Ляп преди не знаеше какво е това звук, както това знаем ние — каза той рязко. — На Луната няма въздух. Но звукът се предава през скалите. Ляп долавя трептенията в твърдите тела, както един глух човек „чува“ по трептенията по пода на една зала, в която се танцува, ако музиката е достатъчно силна. Възможно е племето на Ляп да притежава език или звуков код, който се предава през скалистата почва. Няма съмнение, че тези същества общуват по някакъв начин едни с други! А ако те са разумни и притежават средства за общуване, това означава, че те не са животни и не може те да бъдат изтребени заради нашето удобство!

След тези думи замълча. Този път с него поддържаше връзката главният биолог на Бюрото за космически изследвания. След неизбежната пауза от Земята дойде любезният отговор:

— Блестящо, Уордън! Блестящо разсъждение! Но на нас ни се налага да бъдем далновидни. Плановите за изследването на Марс и Венера са твърде популярни. Ако ние искаме да разчитаме да получим необходимите средства, а този въпрос ако не днес, то утре ще бъде поставен на гласуване, ни е необходимо да направим нови крачки към най-близките планети. Това се иска от населението на Земята. Ако ние не започнем да строим на Луната станция за зареждане, хората ще престанат да поддържат нашите планове!

— Добре, а ако изпратя на Земята снимки на Ляп? — настойчиво продължи своята линия Уордън. — В него има нещо много човешко, сър! Той е изключително трогателен. И представлява характер,

личност! Два-три филма, на които Ляп е заснет по време на урок, вероятно ще му завоюват всеобща симпатия!

И отново настана досадната необходимост да се чака, докато неговият глас преодолее със скоростта на светлината четвърт милион мили и докато от тези далнини долети отговорът.

— Тези... е-е... лунни твари убиха няколко човека, Уордън. — В гласа на главния биолог се долавяше съжаление. — Тези хора бяха прославени като мъченици на науката. Ние не можем да разпространяваме благоприятни сведения за същества, които са убивали хора! — След което главният биолог добави любезно: — Но вие работите блестящо, Уордън, направо блестящо! Продължавайте в същия дух!

И лицето му върху екрана потъмня. Уордън се отдръпна назад и свирепо изруга. Беше успял да се привърже към Ляп. Ляп проявяваше доверие към него. Сега всеки път, когато той влизаше в детската стая, Ляп се спускаше от своето глупашко гнездо и бързо се изкатерваше в ръцете му.

Ляп беше смешно мъничък. Ръстът му достигаше едва някакви си осемнадесет дюйма. Тук, в детската стая, където беше създадено обикновено лунно привличане, той беше невъобразимо лек и крехък. Но колко сериозен беше този малчуган, колко старателно попиваше всичко, което го учи и му показва Уордън!

Той все още беше увлечен от удивителното ново явление звука. Като омагьосан той слушаше песни или тананикане без думи, дори когато това правеше под носа си увлеклият се Уордън. Достатъчно беше Уордън да мръдне устни, за да се напругне Ляп, да вдигне обръча с опъната на него метална ципа и притиснал до нея микроскопично пръстче, да започне да улавя трептенията на гласа на Уордън.

След това той разбра една мисъл, която Уордън се стараше да му внуши, и от това дори малко се възгордя. Той общуваше с човек и след всеки урок все повече възприемаше човешки обноски. Веднъж, гледайки екрана, помагащ му да шпионира Ляп, Уордън видя как той, макар и сам, старателно повтаря всяко негово движение и всяка крачка. Играеше си на учител, който преподава урок на някого още по-малък от него самия. Играе ролята на Уордън — очевидно за собствено удоволствие!

Уордън почувствува как гърлото му се свива от някаква буца. Колко много се беше привързал към този малчуган. Горчиво му беше да си мисли, че в момента е напуснал Ляп, за да помогне на техниците да измайсторят устройство от вибратор с микрофон — машинка, която ще може да предава неговия глас чрез колебания на каменистата почва и мигом да улавя всякакви ответни трептения.

Ако съплеменниците на Ляп наистина общуват помежду си чрез почуквания по камък или чрез някакъв подобен начин, хората ще съумеят да ги подслушват... да ги откриват, да научават къде се подготвя засада и да насочват срещу тях всички смъртоносни средства, с които умее да воюва човечеството.

Уордън се надяваше, че машинката няма да заработи. Но се оказа, че тя е успешно конструирана. Когато я постави в детската стая върху пода и заговори в микрофона, Ляп веднага долови трептенията под краката си. И разбра, че това са същите трептения, които се беше научил да различава във въздуха.

Той подскочи, подскочи от възторг. Беше ясно, че е безкрайно радостен и доволен. А след това микроскопичното му краче затупка бясно и закръстосва по пода. Микрофонът започна да предава странна смесица от чукане и драскане. Ляп предаваше нещо, което приличаше на звук с много отмерена и внимателна стъпка, и изпитателно гледаше в лицето на Уордън.

— Празна работа, Ляп — с огорчение каза Уордън. — Нищо не ти разбирам. Но изглежда, ти вече излизаш на пътя на предателството. Това ще помогне за унищожаването на част от твоето племе.

Макар и насила му се наложи да доложи тази новина на началника на базата. Веднага бяха монтирани микрофони на дъното на кратера около базата и приготвени други микрофони за експедиционните изследователски групи. И колкото и да е странно, микрофоните около базата веднага заработиха.

Слънцето вече залязваше. Ляп беше уловен почти в средата на деня, а един ден на Луната е дълъг триста петдесет и четири часа. За цялото време на своя плен — то се равняваше на цяла земна седмица по земното време — малкото същество не беше хапнало нищо. Уордън му беше предлагал добросъвестно всичко, което се беше намерило на базата — хранително и нехранително. Най-накрая му предложи и по късче от всички минерали от събраните тук от геолозите колекции.

Ляп разглеждаше всичко с интерес, но без апетит. Уордън реши, че малчуганът, който толкова му беше харесал, ще загине от гладна смърт... какво пък, така може би, щеше да е най-добре. Това би било по-добре, отколкото да донесе смърт на своето племе. Външният вид на Ляп беше сякаш вече по-вял и у него нямаше предишната бойкост и живост. Вероятно беше отслабнал от глад.

Слънцето се спускаше все по-ниско. Бавно и постепенно, ярд след ярд, по дъното на кратера Тихо изпълзяваха исполинските сенки на високите по цяла миля стени, надвесени от запад над него. Настана часът, когато слънчевата светлина оставаше още само по върха на конуса, в самата му среда. След това сенките започнаха да се катерят по източните склонове на стените. Още малко и последната назъбена ивичка светлина щеше да изчезне и грамадната чаша на кратера да бъде залята от мрака на нощта.

Уордън следеше ослепително сияещата ивичка по скалите, която ставаше все по-тънка. Сега две дълги седмици той нямаше да види слънчева светлина. И в този миг заби камбана — сигналът за тревога. Това бяха яростни резки удари. Със свистене се спуснаха всички врати, разделяйки базата на непроницаеми за въздуха секции. Високоговорителите заговориха отсечено:

— В скалите около базата се разнася шум! Очевидно в близост на базата разговарят лунни същества. Вероятно се готвят за нападение. Всички да облекат скафандри и да приготвят оръжието си!

И в този миг загасна и последната тъничка ивица светлина. Уордън веднага си помисли за Ляп. Няма да му стане нито един скафандър. След това се намръщи, защото се досети, че на Ляп не му е нужен скафандър.

Уордън облече тежкото и неудобно съоръжение. Вътрешните осветителни тела замъждукаха. А суровата безвъздушна пустиня около базата беше залята от потоци светлина. Включи се и свръхмощният прожектор, служещ за фар на ракетните кораби, тъй като те кацаха и през нощта на Луната. Сега той би осветил всяко същество, което би замислило нещо срещу неговите господари. Но всъщност колко страшно малко освети този лъч сред непрогледния мрак без начало и без край.

Високоговорителят отново заговори отсечено:

— Две лунни същества! Те бягат! Бягат в зиг-заг! Ако някой иска да стреля... — И замлъкна. Глупости. И най-точният стрелец не е никакъв стрелец, когато е облечен в скафандър. — Те оставиха нещо тук — добави гласът от високоговорителя. Той звучеше рязко и неспокойно.

— Ще ида да видя — каза Уордън и сам се изплаши, а на душата му стана тежко. — Мисля, че се досещам какво са оставили там.

След няколко минути той излезе от въздушния шлюз. Въпреки тежкия скафандър се движеше леко. С Уордън тръгнаха още двама. Всички държаха в ръцете си оръжие, а лъчът на прожектора кръстосваше безпорядъчно наоколо, мъчейки се да открие всеки сродник на Ляп, който би се опитал да се добере до тях в мрака.

Светлината биеше отзад, а пред очите на Уордън от върховете гледаха към Луната милиарди звезди. Небето над главата му беше изпълнено от безброй огънчета с всички възможни и невъзможни цветове. Познатите съзвездия сияеха десет пъти по-ярко, отколкото на Земята. А Земята беше увиснала почти в зенита. Сега тя беше в третата си четвърт и представляваше синкаво, чудовищно огромно небесно тяло, с диаметър четири пъти по-голям от Луната. На нея смътно личаха континентите и ледените шапки на полюсите.

Уордън тръгна с лошо предчувствие към онова, което преди да избягат, бяха оставили сродниците на Ляп. И не се изненада много, когато видя какво е то. Върху плоска опора лежеше каменно яйце, а около него беше разпръснат ситно стрит прах, сякаш с този каменен чук бяха счукали и стрили нещо.

— Подарък за Ляп — мрачно каза в микрофона Уордън. — Роднините му знаят, че е взет жив в плен. И подозират, че гладува. Оставили са за него някаква храна, вероятно онази, която му е най-необходима.

Без съмнение догадката му беше вярна. Уордън не изпита гордост. Ляп, малкото същество, беше похитено от врагове на неговото племе. И те го държаха в плен, без да имат с какво да го нахранят. И ето че някакви смелчаци, може би родителите на Ляп, рискувайки живота си, бяха му донесли да си похапне и така също бяха оставили едно каменно яйце — знак, че това не е нещо друго, а именно храна.

— Срам и позор — с горест каза Уордън. — Е, добре, ще го отнесем на базата. Ама по-внимателно! Гледайте да не разсипем тази

пепел.

Не, няма от какво да се гордее. Това стана още по-ясно, когато Ляп с възторг се нахвърли върху стритото на прах неизвестно вещество. Безкрайно доволен, той преглъщаше шепа след шепа от него. Уордън изгаряше от срам.

— На теб ти се подготвя зла участ, Ляп — каза той. — Вече научих от теб доста неща, а това ще струва живота на стотици твои сродници. А те рискуват главата си само за да те нахранят! Теб те превръщам в предател, а самият аз ставам подлец.

Ляп замислено повдигна обвития в метална ципа обръч и започна да лови във въздуха трептенията, пораждани от гласа на Уордън. Мъничък, мъхнат и съсредоточен. След това реши, че същите трептения е по-добре да бъдат улавяни чрез каменния под. Тогава притисна микрофон-предавателя към гърдите на Уордън и зачака.

— Не! — твърдо каза Уордън. — В твоя род има твърде много човешко. Не ми позволявай да науча нещо повече за вас, Ляп. Бъди умен и се престори на тъпак.

Скоро след това Уордън вече го учеше да чете. Странното обаче беше, че монтираните в скалите микрофони, които този път вдигнаха тревога на базата, при излизането на всъдеходите се оказаха безполезни. Изглежда, че племето на Ляп беше решило да се измъкне някъде по-надалеч. Разбира се, ако то и занапред би се държало на почтително разстояние от базата, тази порода би могла да бъде изтребена и по-късно, защото първата задача беше да се изгради склад за гориво. Но в преговорите за Ляп със Земята се появиха намеци и за други възможности.

— Ако твоите събрата не си показват носа, засега всичко е в ред — каза Уордън на Ляп. — Но това е само засега. Вече ме натискат да те обуча да понасяш земното притегляне. Ако успея, теб ще те поискат за Земята, за някой зоопарк. А ако ти издържиш това... тогава ще долетят нови експедиции и ще наловят твои сродници за други зоологически градини.

Ляп замръзна неподвижно, без да отмества от Уордън очи.

— А освен това — навъсено продължи Уордън — най-близката ракета ще достави съоръжения за една микромина... Задължиха ме да проверя можеш ли да бъдеш научен да се справяш с тази техника.

Ляп потътри крачето си по пода, извличайки по този начин драскащи звуци. Разбира се, техният смисъл беше неразбираем, но ясно беше поне това, че на Ляп му е интересно да слуша Уордън. Изглежда, той с удоволствие улавяше трептенията на Уордъновия глас, тъй както на кучето е приятно, когато му говори неговият господар. Уордън ядосано изхъмка.

— Ние хората те смятаме за животно, Ляп. Ние сме успели да убедим себе си, че целият животински свят е длъжен да ни се подчинява. Животните са длъжни да ни служат. Ако ти се окажеш твърде съобразителен, ние ще изловим целия ти род и ще го заставим да ни работи, да добива необходимите ни минерали. Теб също ще те заставим. А аз не искам ти да се пресилваш до припадък някъде си там в мината, Ляп! Това не е справедливо!

Ляп замря неподвижно. На Уордън чак му се повдигна, той си представи многобройните и също така мъхнати създания, натъпкани в безвъздушните ледени мини дълбоко под лунната повърхност да вършат тежка и принудителна работа. И стражите в скафандри, които следят нито един малък миньор да не избяга, да не си възвърне свободата, която са познавали на Луната преди появата на хората. А наоколо за предотвратяването на метеж са разположени оръдия. И за онзи, който се е уморил или се е опитал да се разбунтува, няма пощада.

Всичко това не е ново. Достатъчно е да си припомним какво е станало с индианците, когато до Куба са доплавали испанците... и за робството в Америка... и концентрационните лагери...

Ляп шавна. След това сложи мъхнатата си лапичка върху коляното на Уордън. Уордън намръщено го погледна.

— Мръсна история — каза той рязко. — Напрасно се привързах толкова към тебе. Ти си славен малчуган, но твоето племе е обречено. Бедата е там, че вие не сте се потрудили да си създадете своя собствена цивилизация. А ако бяхте я създали, много подозирам, че ние бихме я изтрили от лицето на Луната. Ние хората не сме много благородни.

Ляп се отдалечи към черната дъска. Взе парче бял пастел (ръцете на лунните жители са твърде слаби, за да могат да пишат с обикновен твърд тебешир) и започна деловито да чертае знак след знак. Знаковете се сливаха в букви. Буквите се свързаха в думи. Думите имаха смисъл.

Просто да не повярваш на очите си! Едро и ясно Ляп изписа сякаш напечатан текст:

ТИ СИ ДОБЪР ПРИЯТЕЛ.

Обърна се и втречено погледна към Уордън. Той побеля като платно.

— Аз не съм те учил на тези думи, Ляп! — едва чуто промълви той. — Какво става?

Беше забравил, че за Ляп неговите думи са само трептения, предаващи се чрез пода или по въздуха. Забрави, че да говори е безмислено. Но, изглежда, и Ляп беше забравил това. Също така деловито той изписа:

ОБЛЕЧИ СКАФАНДЪРА СИ, ПРИЯТЕЛЮ. — Погледна към Уордън и започна да пише по-нататък: — ИЗНЕСИ МЕ ОТТУК. ЩЕ СЕ ВЪРНА С ТЕБ.

Гледаше в Уордън с огромните си, до невъзможност кротки и мили очи. В главата на Уордън сякаш избухна вихър. Много след това Ляп изписа на дъската: ДА.

Сега вече Уордън застина на мястото си неподвижно. В детската стая се поддържаше „лунна“ сила на тежестта и в нея той тежеше шест пъти по-малко, отколкото на Земята. Но в този момент той бе овладян от неизмерима слабост. След това тя бе сменена от мрачна решителност.

— Вероятно нищо друго не ми остава — бавно каза той. — Но ще трябва да те пренеса през въздушния шлюз, а в коридора силата на тежестта е както на Земята.

Той се изправи. Ляп скочи в ръцете му. Сви се на топка, взирайки се зорко в лицето на Уордън. И когато той вече беше готов да пристъпи през прага, вдигна слабичката си лапичка и внимателно поглади Уордън по страната.

— Да вървим! — каза Уордън. — Тебе искаха да те направят предател. А може би...

И все пак с Ляп в ръце — той беше се свил в мъхната топчица, смазана от необичайната земна сила на тежестта — той премина в шлюза. Облече скафандъра си и излезе навън.

Скоро щеше да се разсъмне. За изминалия дълъг период Земята беше преминала в последната си четвърт, а най-високият зъбер на планинския хребет, който обграждаше кратера Тихо, вече плуваше в слънчеви лъчи. Все още обаче се виждаха твърде ярки звезди. Уордън

се отдалечи от базата и отражението от Земята му показваше къде да стъпва.

Той се върна след три часа. До него, голям и непохватен в тромав скафандър, подскачаше и потичваше Ляп. Следваха ги още двама. И двамата по-малки от Уордън, но много по-едри от Ляп. Слаби и мъхнати, те носеха нещо тежко. Една миля преди базата Уордън включи предавателя в скафандъра си. Повика своите хора. В наушниците прозвуча изплашеният им отговор.

— Говори Уордън. — Това беше казано сухо и сдържано. — Ходих с Ляп да се поразходя. Посетихме неговото семейство и сега водя двама негови близки родственици. Те искат да ни върнат посещението и да поднесат някои подаръци. Ще ни пуснете ли без стрелба?

В наушниците се дочуха възгласи. Беше настанало объркване и суматоха. Но Уордън упорито вървеше към базата, а през това време вълчите на Слънцето запламтя още един планински връх, пламна ослепително и трети... Разсъмването се приближаваше неотвратимо...

Външната врата на шлюза се разтвори. Новопристигналите прекрачиха в люка от безвъздушната лунна пустиня. Но когато той се затвори и гравитаторите заработиха, Ляп и неговите сродници се сгърчиха в безпомощни купчинки. Наложиха се да ги пренесат в „детската“ на ръце. Тук те се изправиха и устремиха загадъчните си погледи към хората, които се бяха наблъскали в стаята с лунна тегловност, и към онези, които надзъртаха през вратата.

— Длъжен съм да ви предам нещо — каза Уордън. — Ляп и неговите роднини искат да се договорят с нас. Както виждате, те сами се предадоха в ръцете ни. Можем да убием и тримата. Но те искат да се договорят с нас.

— Успели сте да намерите с тях общ език, Уордън? — не без смущение запита началникът на базата.

— Не аз — възрази Уордън. — Това успяха да направят те. Те доказаха, че техният разум с нищо не отстъпва на нашия. С тях се отнасяха като с животни и ги убиваха за анатомични изследвания. Естествено, те се съпротивяваха на това! Но те искат да сложат край на враждата. Те твърдят, че ние никога няма да съумеем да съществуваме на Луната освен в скафандри и в ето такива бази, а те никога няма да

привикнат към земното привличане. И поради това ние няма защо да враждуваме. Ние можем да си помагаме един на друг.

— Звучи правдоподобно — сухо каза началникът на базата. — Но ние сме длъжни да изпълняваме заповед. Вие обяснихте ли им това, Уордън?

— Те го знаят — отвърна Уордън. — Ако обаче им се наложи, те ще се защитават. Те вече имат пещи за обработка на метали. Получават енергия с помощта на вдлъбнати огледала, като събират във фокус слънчевите лъчи. И дори са започнали да работят с газове в затворени балони. По отношение на електрониката засега още не са много напреднали, но теорията им е известна, а електровакуумни прибори не им са необходими. Та нали самите те живеят във вакуум. Те вече ще съумеят да се защитят.

— Вижте, Уордън — меко каза началникът, — та нали и аз също наблюдавах Ляп. И вие сякаш съвсем не сте се побъркали. Но ако нещо такова бъде поднесено на военните власти на Земята, няма да можеш да се отървеш от неприятности. Те отдавна настояват да изпратят тук бойни ракети. Ако вашите приятели започнат сериозно да воюват с нас, ако те наистина са в състояние да се отбраняват... мисля, че Земята ще отвърне с военни кораби.

Уордън кимна.

— Вярно е. Само че нашият ракетен флот засега не може да воюва толкова далеч от горивните си запаси, а станция за зареждане тук трудно ще създадеш, защото Луната нали не е населена от животни или диваци — племето на Ляп вече почти е достигнало високо ниво на цивилизация, а след броени седмици ще го достигне със сигурност. Тези сродници на Ляп, близки или далечни, са изключително умен народ!

— Страхувам се, че ще им се наложи да доказват това — отбеляза началникът на базата. — Откъде се е взел такъв невиджан културен взрив?

— От нас — каза Уордън. — Принципа за топенето на металите ми се струва, че са взели от мен. Знанията в областта на металургията и техниката — от водачите на всъдеходите. На геология — по-точно на лунология, са се научили предимно от вас.

— Т.е. как?

— Хайде, помислете си за нещо, което бихте искали да направи Ляп, и проследете какво ще стане — мрачно предложи Уордън.

Началникът на базата с недоумение се взря в него, а след това прехвърли погледа си върху Ляп. Мъничкият мъхнат Ляп се изправи горделиво, а след това се поклони ниско. Едната си лапичка той притисна към мястото, където вероятно се намираше сърцето му. С изискаността на придворен от отдавна отминалите времена той направи широк размах. Отново се изправи, важно пресече стаята и мигом се изкатери на коленете на Уордън, след което обви със слабичката си мъхната лапичка неговата шия.

Цялата кръв се смъкна от лицето на началника на базата.

— Гледай го как се поклони... — след малко промърмори той. — Точно за такъв поклон си и помислих. Вие искате да кажете...

— Точно така — потвърди Уордън. — Предците на Ляп не са разполагали с въздух, по който да се предават звуците на речта. У тях се е развила телепатията. Разбира се, след време те са създали и нещо като музика, защото звуците се разпространяват и чрез скалите. Но както и при нашата музика, не носят в себе си никакъв смисъл. Лунните жители общуват, като си предават направо един на друг своите мисли. Но докато ние не можем да уловим техните мисли, те могат да улавят нашите.

— Нима те четат нашите мисли?! — Началникът на базата прекара език по пресъхналите си устни. — Значи първоначално, когато ние започнахме да стреляме по тях, за да имаме образци за биолозите, те са се опитвали да постигнат с нас взаимно разбиране. А едва след това са започнали да се отбраняват.

— Естествено — каза Уордън. — А как бихме постъпили ние на тяхно място? Те отдавна приемат нашите знания. Сега вече са страшни противници. На тях нищо не би им струвало да стрият на прах нашата база. Досега те не са ни пипнали, защото са се учили от нас. Сега те вече искат да водят с нас разменна търговия.

— Ще трябва да се доложи на Земята — бавно каза началникът на базата. — Но...

— Тук те са донесли някои образци — продължи Уордън. — Ще разменят диаманти на тегло, грам за грам срещу грамофонни плочи. На тях им харесва нашата музика. Ще разменят изумруди срещу учебници — те вече могат да четат! Ще построят атомен реактор и ще

започнат да разменят плутоний, а срещу какво — ще си помислят тепърва. Размяната на такава база на нас ще ни струва къде по-евтино, отколкото една война!

— Да — каза началникът, — което е вярно, си е вярно. В подобни доводи хората ще се вслушат. Но как са успели...

— Всичко това е от Ляп — усмихна се Уордън. — Всичко на всичко — от Ляп! Ние съвсем не сме го заловили в плен, а нарочно ни е бил „подхвърлен“! Стойки тук на базата, той е извличал всичко по ред от нашите мозъци и го е предавал на своите сродници. Да не забравяме, че ние искахме да изучим това племе, нали така? А излезе всичко както при онзи известен анекдот с психолога...

Разказват, че един учен-психолог се заел да провери доколко са интелигентни шимпанзетата. Завел едно шимпанзе в стая, напълнена с играчки, излязъл, затворил вратата и се опитал да види какво прави в това време шимпанзето. Погледнал през дупката на ключалката и там видял да блести съвсем близо любопитно кафяво око. Шимпанзето също се мъчело да види през дупката на ключалката какво прави в това време психологът.

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр. 21-23/1981 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.